№ 148 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 22 **1894** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 22 № 148

ՔՍԱՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆ. հաս. գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Աննա Ղուկասեան, Մելքոն և Բաղդասար Յակոբեան, Յակոբ և Պետրոս Յովհաննէսեան Թադէոսեանցները և Սրբուհի Յովհաննիսեան Խուդավերդեանցը, սրտի խորին ցաւով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին առաջինն իր ամուսնու, երկրորդն ու երրորդը—իրանց եղբօր և մնացածները իրանց հօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆՑԻ

մահվան մասին: Յուղարկաւորութիւնը կը կատարվի այսօր, հինգշաբթի, դեկտեմբերի 22-ին, $10^1/_2$ ժամին հանգուցեալի բնակարանից, Բէհբուդեան փողոց, սեպհական տանից դէպի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցին, իսկ այնտեղից խօջիվանքի գերեզմանատունը:

1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրութեան կողմից. Հեռագիրներ Թիւրքաց հայերի մասին. Մամուլի կարծիքը Թիւրքաց հայերի հարցի մասին. Անգլօ հայկական ընկերութեան հրաւէրը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կրթված և ազնիւ գործադրողներ տուէք. Մատենագրութիւն. Նամակ Ալեքսանդրապոլից. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կապիտան Դրէյֆուսի գործը. Քննիչ յանձնաժողով. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Ամերիկայից.

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

—

1895 թուի „Մշակի“ առաջին համարը, ինչպէս ամեն տարի, լոյս կը տեսնի յունվարի 1-ին:

Մեր սովորութիւնն է եղել միշտ՝ „Մշակի“ առաջին համարը ուղարկել միմիայն նոր բաժանորդներին, միմիայն նրանց, որոնք վերանորոգել են իրանց բաժանորդագրութիւնը: Մեր այդ սովորութեան համեմատ կը վարվենք և առաջիկայ տարին:

Այդ պատճառով մենք „Մշակի“ առաջին համարը կը տպագրենք այնքան, որքան բաժանորդ կը լինի յունվարի 1-ին. ուստի այն մարդիկ, որոնք ուշ կը գրվեն, չեն ստանայ առաջին համարը, որովհետև այդ համարը արդէն սպառված կը լինի:

Բացի դրանից հարկաւոր ենք համարում յայտնել, որ ում վրա այս տարվայ ապառիկ է մնացել, այդպիսիներին, չը նայած իրանց խնդիրքին և գլխումներին, գալ տարի „Մշակ“ չի ուղարկվի:

Նոր գրվող բաժանորդներին նոյնպէս ապառիկ „Մշակ“ չենք ուղարկի: Պէտք է վերացնել այդ վատ սովորութիւնը: Խմբագրութիւնը որոշել է մասմաս բաժանորդագին ընդունել, այնպէս որ այն մարդիկ, որոնք անկարող են միանգամից 10 րուբլի բաժանորդագինը ուղարկել, կարող են ստորագրվելիս ուղարկել 2 րուբլի, և ապա իւրաքանչիւր ամիս 2-ական րուբլի, մինչև կը լրանայ ամբողջ բաժանորդագինը: Ուրիշ զիջողութիւն մենք չենք կարող անել:

Հարկաւոր ենք համարում մի քանի խօսք ասել և այն հիմնարկութիւնների ու դպրոցների մասին, որոնք խմբագրութիւնից ձրի „Մշակ“ են խնդրում, իբրև նուէր:

Ինչպէս միշտ, մենք այս տարի էլ պատրաստ ենք մի քանի գրադարաններին, դպրոցներին և հիմնարկութիւններին նուէր ուղարկել, բայց մինչև այսօր այնքան շատ նուէր խնդրողներ կան, որ մենք միանգամայն անկարող ենք լիութիւն տալ: Այսօր դեկտեմբերի 22-ն, է, և արդէն աւելի քան 100 տեղերից նուէր են խնդրում:

Ուրիշ բան է, եթէ կը գտնվեն այնպիսի մարդիկ, որոնք կուզենան, որ իրանց կողմից խմբագրութիւնը „Մշակ“ ուղարկի այդ բազմաթիւ աղքատ դպրոցներին, վանքերին, և այլ և այլ համայնքներին,—բայց մենք, ինչքան էլ ցանկանք, անկարող ենք այդ բոլոր խնդիրներին լիութիւն տալ:

Գաւառական քաղաքները հատով ծախելու համար „Մշակ“ չենք ուղարկում,—ուստի նորից խնդրում ենք մեզ չը դիմել:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

(Հեռագրով)

—

Մեր թղթակիցը դեկտեմբերի 20-ից Պետերբուրգից մեզ հեռագրում է հետևեալը:

„Լոնդոնից „Новое Время“ լրագրին հեռագրում են. „Գլադստոնի ճառը, որ ուղղված էր հայոց պատգամաւորութիւններին, ապշեցրեց հասարակութեանը իր լեզուի վճռականութեամբ և այն սպառնալիքներով, որ անում է Գլադստոնը գազանութիւնների հեղինակներին: Գլադստոնի դէպի գործունէութիւն վերադառնալու հնարաւորութիւնը և մահմեդականների տիրապետութեան դէմ խաչակրաց պատերազմ սկսելը շատ հետաքրքրում և յուզում է բոլոր անգլիացիներին: Բոլոր լրագիրները հիացած են Գլադստոնի ճառից:

„Լոնդոնի „Times“ լրագիրը ասում է, որ միմիայն Գլադստոնն ունի բարոյական ազդեցութիւն անգլիացիների վրա, առանց կուսակցութիւնների խտրութեան: Եթէ Թիւրքիան շուտով գոհացում չի տայ մարդասիրութեան պահանջներին, Գլադստոն նոր արշաւանք կը սկսի, որ կարող է կործանաբեր լինել Թիւրքիայի համար:

„Լոնդոնի „Daily News“ լրագիրը առաջարկում է Թիւրքիային կամ ձեռքից թողնել և կորցնել Հայաստանը կամ սահմանադրութիւն շնորհել Հայաստանին, քրիստոնեայ նահանգապետով:

„Հայերի մեծամասնութիւնը տրամադիր է բաւականանալ Բ. Դրան առաջարկած ինքնավարութեամբ, մահմեդական նահանգապետով, որ լինելու է Քեամիլ-փաշան:

„Պետերբուրգի „Новое Время“ լրագիրը երէկ իր առաջնորդող յօդուածում ասում է, որ Հայաստանում տեղի ունեցած Թիւրքաց գազանութիւնների առիթով սկըսված երկդիմի քաղաքական ինտրիգան ար-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻՏԻՆԳ ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՄ

(Նամակ Ամերիկայից)

—

«Հայոց Միացեալ Բարեկամներ» անուն ընկերութիւնը, որ տարի մը առաջ Բոստոնի մէջ կազմուած է և որ այժմ մի քանի մասնաճիւղեր ունի շրջակայից մէջ, Սասունի կոտորածի առթիւ մեծ ժողով մը գումարեց երէկ, նոյեմբերի 26-ին, քաղաքիս ամենէն պատմական շէնքին մէջ, Ֆէնուիլ սրահը, որ Ամերիկայի ամենէն նուիրական դէպքերին հետ կապված է:

Ժողովը բացաւ ատենապետը, պատ. Պարրուզ, «Քրիսչըն Րէճիսթըրի» խմբագիրը: «Հայերը, ըսաւ, ըստ աւանդութեան տապանը ունէին Արարատի վրա, մենք Ֆէնուիլ սրահը ունինք Բոստոնի մէջ. այդ տապանով օգնենք մեր տարաբաղդ ընկերներուն... Այսօր մենք՝ կրօնական պաշտաման համար չենք հաւաքուեր, այլ եկած ենք բողոքել մարդկային սրտին ու խղճին: Գիտցէք հայ բարեկամներ, մենք ամերիկացիներս սրտանց կը համակրենք ձեզ, հոս կուգանք մեր զգացումները և զայրոյթը յայտնել»: Յետոյ ժողովին ներկայացուց ընկերութեան նախագահ տիկին Ճիւլիա Հաու, ամերիկացի հանրածանօթ գրագիտուհին: Այնիւ ամերիկուհին իր սեռին յատուկ ամենէն նուրբ մարդասիրական զգացմանց թարգման հանդիսացաւ, յետոյ այսպէս խօսեցաւ ժողովի նպատակին մասին:

«Ժողովիս նպատակն է նուիրական պարտաւորութիւն մը կատարել, այսինքն բողոքել Արևելքի մի պատմական մասին մէջ ի գործ դրուած անլուր բռնաբարութեանց դէմ, զորս եթէ կարելի լինէր պատմել՝ ապառաժներն իսկ պիտի շարժէին: Յաւիտենական ամօթ այդ քստմնելի ոճրին հեղինակաց: Մեզ հետ են քաղաքակրթութեան ոգին, քրիստոնէութեան ձայնը, մարդկութեան սիրտը, ամենն ալ արդարութիւն կաղաղակեն, իբաւունք ընդդէմ այն զրկանաց, որոց զոհերն են անպաշտպան մարդիկ, անմեղ կանայք ու մանկունք: Մենք կոչում կընենք մարդկութեան ազնուագոյն և բարձրագոյն կարողութեանց, ընդդէմ այն անասնական բնազդներուն, որոց մէջ դեռ կապրի գազանը»:

Իր կողմէն պատշաճ դիտողութիւններ աւելցունելէ վերջ, ատենապետը ի բեմ հրաւիրեց Մր. Պլաքուէլ: Սպիտակահեր ատենախօսը, մասնագէտի հմտութեամբ, մանրամասն կերպով նկարագրեց նոր դէպքերն, բացատրեց նոյա յարաբերութիւնը Թիւրքահայոց անցեալ մի քանի տարուան վիճակին հետ, բաղդատեց նրանց կացութիւնը պուլկարաց հետ, խօսեցաւ առհասարակ Թիւրքաց քաղաքական վիճակին վրա, բաղդատութիւն մը ըրաւ նաև իշխողին և հպատակին միջև. «Քաղաքակիրթ քրիստոնեան հօն կը ներկայացնէ ընտանիքն ու օճախը, կառավարութիւնը կը ներկայացնէ հարէմը և սուրի կրօնը, մենք պիտի դիմենք ոչ թէ միայն մեր, այլ Եւրոպայի կառավարութեանց՝ ազդուապէս միջամտել ի նպաստ այս արժանաւոր ժողովրդին արդար իրաւանց»:

Քաղաքիս հայ վաճառականաց մին արտայայտելով իր նողկանքը այդ հրէշաւոր ոճրին դէմ, խիստ լեզուով քննադատեց Թիւրք կառավարութիւնը:

Պատ. Թիֆֆնի պատմեց Ալճէրիոյ ծովահէններու դէպքը և Միացեալ-Նահանգաց այն ատեն ձեռք առած ազդու միջոցներու յառաջ բերած արդիւնքը. նոյն եղանակաւ միայն կարելի է խօսք հասկցնել այն ծովահէններու ազգակիցներին, որով և եթ կարելի է կարգադրել այս հրատապ խնդիրը: Յիշեց Դամասկոսի 10.000 քրիստոնէից ջարդը, որ առիթ տուաւ Ֆրանսական միջամտութեան:

Այդ միջոցին ներս մտաւ Մասաչուսեցի նահանգապետ Կրինհօլճը. հուրրաները և ծափահարութիւնները թնդացուցին սրահը: Ատենապետը ժողովին ներկայացուց Ամերիկայի ամենէն լուսաւորեալ նահանգին կառավարիչը, բաղդատեց զայն Պիթլիսի աւազակաբարոյ կառավարիչ փաշային հետ, որ այնքան անմեղ մարդկանց արիւնով ներկած է իր ձեռքերը. «Այժմ մենք պիտի լսենք, ըսաւ ատենապետը, քաղաքակրթութեան առաջնորդներէն միոյն ձայնը՝ ընդդէմ զրկանաց և բարբարոսութեանց»:

Շատ գեղեցիկ խօսեցաւ նահանգապետը: «Ֆանուիլի» նուիրական սրահին մէջ, ըսաւ, ինչպէս կարելի է Մասաչուսեցի քաղաքացիի մը լռել, երբ զրկանք և անիրաւութիւն ի գործ կը դրուին աշխարհիս վրա. յանուն երկնից, ինչպէս կրնայ Ամերիկայի այս լուսաւոր նահանգը տեսնել անիրաւութիւն ու անգթութիւն և նոյն ատեն անզգայ և անտարբեր մնալ (ծափահարութիւն): Երբ անիրաւ գործ մը կատարուի և դուն լուռ ականատես կը մնաս, դու ինքդ կը մեղանչես աշխարհի դէմ, արդարութիւնը քեզ պատասխանատու կը ճանչնայ: Մեր պարտքն է բողոքել այդ հարստահարութեանց դէմ և յանուն մարդկութեան, քաղաքակրթութեան և քրիստոնէութեան պահանջել, որ քննութիւն կատարուելով, խնդիրը պարտ ու պատշաճ կարգադրուի»:

Ապա ատենապետը կարդաց հետևեալ որոշումները, որոնք միաձայն հաւանութեամբ ընդունուեցան:

«Քանի որ օրաթերթերու գրկուած հեռագրալուրերը, ինչպէս նաև Հայաստանէն եկած անձնական նամակները կը տեղեկագրեն հազարաւոր անզէն հայ քրիստոնէից, կանանց և մանկանց սոսկալի ջարդ մը Թուրքական զինուորներով, Պիթլիսի կառավարչին հրամանաւ:

«Քանի որ Ամերիկայի յանձնախումբի մը կատարած քննութիւնն էր, որ Կլատսթօնը համոզեց պուլկարական ջարդերու ստուգութեան:

«Վասն որոյ, մենք, Ամերիկայի քաղաքացիներ, հաւաքեալ Բոստոնի Ֆէնուիլ սրահին մէջ, 26 նոյեմբերի 1894-ին, կը խնդրենք նորին վսեմութիւն Կրօվըր Կլեվլընտ, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց նախագահէն, քննել այս խնդիրը, կամ յարմար դատած առանձին ներկայացուցիչներ ղրկելով, կամ Եւրոպայի միացեալ կառավարութեանց որոշած յանձնախմբին հետ միասին:

«Կը բողոքենք մենք սուլթանին ընտրած քննիչ յանձնախմբոյն դէմ իբր անարժան վստահութեան, և Եւրոպայի կառավարութեանց պարտքը կը համարենք անկախ քննութիւն մը կատարել և իրողութիւնները պարզել քաղաքակրթեալ աշխարհի առջև և այդ հարստահարիչ ազգին զրկանքները յայտնել ամենուն:

«Դիմում կընենք նաև Պերլինի դաշնակցող պետութեանց Պերլինի դաշնագրութեան 61-րդ յօդուածի անմիջական գործադրութիւնը խնդրելով, քանի որ խոստացեալ բարեկարգութիւնները ի գործ չը դրուելէ վերջ, ընդհակառակը Թիւրքիոյ հայոց վիճակը աւելի վատթարացած է: Թիւրք կառավարութիւնը ինքզինք ամբողջովին անկարող և դժկամակ ցոյց տուած է զայնս պաշտպանելու, այսու յիշեալ պետութեանց անտարբերութեամբ անպաշտպան ժողովրդին վրա ի գործ դրուած հարստահարութիւնք քաջալերութիւն կը գտնեն:

«Կը բողոքենք մասնաւորապէս ժողովրդին Մեծն Բրիտանիոյ, որ Կիպրոսը իբր աւանդ ընդունած է Թիւրքիոյ քրիստոնեայ ժողովրդոց պաշտպանութիւնը երաշխաւորելու, որպէս զի առանց ժամանակ կորցնելու ի գործ դրուին Դաշնագրութեան տրամադրութիւնները:

«Կորոշենք որ այս բողոքի օրինակները ղրկուին եւրոպական պետութեանց:»

Մի քանի ուրիշ խօսողներու մէջ, Մր. Կարիսըն, Ամերիկայի սևերու ազատութեան գործին մէջ այնքան գլխաւոր դերեր կատարող Կէրիսընի որդին, պերճ բողոք մը կարդաց քաղաքակիրթ աշխարհի ուղղեալ. որոշուեցաւ այն բողոքին օրինակները հրատարակել տալ Անգլիոյ լրագրաց մէջ: Միսիոնար մալ առաջարկեց Աստուծոյ օրհնութիւնը խնդրել: Ատենապետը դիտել տուաւ, թէ այժմ գործելու և երկրային համակիրներ գտնելու ժամանակ է: Ծափահարութեամբ ընդունուեցաւ այս սրամիտ դիտողութիւնը:

Ժողովը $2^1/_2$ ժամ տևելէ վերջ փակուեցաւ. ունկնդիրները, 700-ի չափ, լաւ տպաւորութեան տակ մեկնեցան:

Բոսթօն Հրանտ

ձագանք չը գտաւ կառավարչական շրջաններում, ուր իմաստուն հանգստութիւն են պահպանում։ Սուլթանը առիթներ չունի վախենալու Ռուսաստանի փառասէր դիտաւորութիւններից։“

ՄԱՄՈՒԼԻ ԿԱՐԾԻՔԸ ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԵՐԻ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Կ. Պօլսից, „Daily News“ լրագրին հեռագրում են, որ ռուսաց դեսպանը տեսակցութիւն ունենալով սուլթանի հետ, ասում են, որ յայտնել է, թէ Ռուսաստանը համաձայն է Անգլիայի և Ֆրանսիայի հետ Հայաստանում կատարված դէպքերի քննութեան և կոտորածների հեղինակներին պատժելու խնդրում։ Այստեղ լուր է պտտում, որ երեք պետութիւնների ներկայացուցիչների մասնակցութիւնը քննիչ յանձնաժողովում նկատվում է իբրև մի նախագործութիւն, որով նոյն պետութիւնները ապահովացնում են Բերլինի դաշնագրով խոստացված վերանորոգութիւնները Հայաստանում։

Գերմանական „Köln. Zeitung“ լրագիրը մի ընդարձակ յօդուած է նուիրել Հայաստանի ներկայ դրութեանը։ Յօդուածի հեղինակը յայտնում է, որ եւրոպական քաղաքականութեան կողմից սխալ և ցաւալի կը լինէր, եթէ նա չը ճանաչէր Հայոց խնդրի մեծ կարևորութիւնը և հաւատար Թիւրքական խոստումներին։ Թիւրքիան փորձում է ամեն կերպ դժուարութիւններ յարուցանել քննիչ յանձնաժողովի առաջ այն պատրուակով, որ իբր թէ նրա գործունէութեանը արգելք է դառնում Հայաստանում սկսված ձմեռվայ խիստ եղանակը։ Մի խօսքով, Թիւրքիան յորդորում է եւրոպական քաղաքագէտներին՝ տարվայ այդ վատ եղանակին վտանգին չենթարկել իրանց՝ քննիչներ ուղարկելով Հայաստան։

Վիեննայից „Daily News“ լրագրին հաղորդում են հետևեալը. „Սուլթանին խորհուրդ են տուել հրաւիրել Բերլինի դաշնագիրը ստորագրող պետութիւններին՝ Քիւրդիստան ուղարկել դելեգատներ, 5 տարի ժամանակով, որպէս զի դրանք հսկեն Հայաբնակ գաւառներում մտցնելի վերանորոգութիւնների վրա։ Սակայն այդ լուրի ճշտութիւնը կասկածելի է շատ տեսակէտներից։ Հաւանականը միայն այս է, որ սուլթանի պալատում տեղի ունեցած մինիստրների վերջին խորհրդում, սուլթանը որոշել է պետութիւններին մի առաջարկութիւն անել Թիւրքիայի Հայաբնակ գաւառների վերաբերմամբ։

„Րէյտերի գործակալութիւնը“ հաղորդում է, որ իտալական քաղաքական գործակալը, ասպես Սիլվեստրելլին նորերս բանակցութիւն է սկսել բրիտանական կառավարութեան հետ, Հայաստանում տեղի ունեցած բարբարոսութիւնների առիթով։“

Սլիվնօից „Daily News“ լրագրի թղթակիցը հեռագրում է, որ այնտեղի հայոց կօլօնիան, տօնելով ռուսաց Թագաւոր կայսրի անուանակոչութեան օրը, մի շնորհաւորական հեռագիր է ուղարկել Նորին Մեծութեանը։ Ապա տեղի է ունեցել մի միտինգ, ուր որոշվել է բողոքել Թիւրքաց Հայաստանում կատարված բարբարոսութիւնների դէմ, և հայցել Ռուսաստանի օգնութիւնը։

ԱՆԳԼՕ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱԻԷՐԸ

Մենք ստացանք Լօնդօնի անգլօ-հայկական ընկերութեան հրատարակած մի գրութիւնը, ուղղված Բերլինի դաշնագիրը ստորագրող եւրոպական մեծ պետութիւններին։ Այդ կոչումը ստորագրել է ընկերութեան կողմից նախագահ Ֆրանսիս Սէյմուր Ստեվէնսօն։

Սկսելով նրանից, թէ ինչ պարտաւորութիւններ է յանձն առել Բ. Դուռը Բերլինի դաշնագրի 61-րդ յօդուածով հայերի վերաբերմամբ և թէ ինչպէս հաստատված է, որ Օսմանեան կայսրութեան հայ հպատակների վիճակը անտանելի է դարձել, բողոքագիրը բացատրում է, որ ամբողջ 16 տարիներ անցել են Բերլինի դաշնագիրը ստորագրելուց, որը հայերը ողջունեցին իբրև արդարադատութեան և բարգաւաճման էմբլէմա,—բայց նա դարձաւ նրանց համար աւերմունքի և տանջանքների աղբիւր։

Այնուհետև նկարագրելով Հայաստանում կատարված վերջին անցքերը, ինչպէս են Սասունի դէպքերը և շեշտելով այն հանգամանքը, թէ ասիական Թիւրքիայի բոլոր քրիստոնէական ազգութիւնների մէջ հայերը՝ իրանց թւով, լեզուով, գրականութեամբ և կրօնով, իրանց ազգային գոյութեան աւելի քան 40 դարերի պատմութեամբ և աւանդութիւններով ներկայացնում են ամենակենդանի ազգ և կուլտուրայի ընդունակ տարր,—բողոքագիրը կոչում է անում մեծ պետութիւններին յանուն արդարութեան, մարդասիրութեան, և հայցում է նրանց օգնութիւնը և պաշտպանութիւնը, որպէս զի վերջ դնվի հայերի տանջանքներին և ապահովվի նրանց գոյութեան իրաւունքը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԹՎԱԾ ԵՒ ԱԶՆԻՒ ԳՈՐԾԱԴՐՈՂՆԵՐ ՏՈՒԷՔ

«Կօլլեգիալ սկզբունքը» յօդուածներում, որոնք տպագրված էին «Մշակի» 131 և 132-րդ համարներում, մենք պարզեցինք, որ ռուսահայերի եկեղեցական—դպրոցական գործերի համար որոշ օրէնքներ և կանոններ կան, որոնք սանձահարում են անձնիշխան կամայականութիւնը և մեր եկեղեցական-դպրոցական գործերը որոշ չափով դնում են յայտնի օրինական սահմաններում։

Սակայն հարց է ծագում, թէ ինչու այնու ամենայնիւ սարսափելի անկարգութիւն, անիրաւութիւն, խառնաշփոթութիւն է տիրում մեր հոգևոր վարչութիւնից կախված գործերում, լինի դա կալուածական, դպրոցական թէ ձեռնադրութեան, քննութեան, թէ ուրիշ մի այդպիսի գործ։ Այդ հարցին պատասխանում են «Մշակի» № 94-ի մէջ տպած մեր «Մի ծածկէք վէրքերը» վերնագրով յօդուածում արծարծված հանգամանքները... Ռուսաց առածն ասում է. «Законы святы да исполнители супостаты».

Ամենամանրամասն հրահանգները և ամենաարդար օրէնքներն անգամ անզօր են կարգ ու կանոն և արդարադատութիւն մտցնել մի կեանքում, ուր հրահանգներ ու օրէնքներ գործադրողները տգէտ մարդիկ են։ Դրա ամենալաւ օրինակը տաճկական րէժիմն է. նոյն օրէնքները, որ օրինակ, Ֆրանսիայում անհատի իրաւունքները պաշտպանում են կամայականութիւնից, տաճկական միւդիրների, գայմագամների, կադիների ձեռքում սոսկալի գործիքներ են բռնութեան և անարդարութեան։

Շատ տարրական ճշմարտութիւն է եւրոպացու համար, որ պետական պաշտօնեան, դատաւորը որչափ աւելի լաւ կրթութիւն, բարձր զարգացում ունեցող անձ է լինում, այնչափ օրէնքը արդար և անկողմնապահ է գործադրվում, այնչափ պետական մեքենան կանոնաւոր և օգտակար է բանում ժողովրդի բարօրութեան տեսակէտից։

Այս տարրական հասկացողութիւնը ասիական անկարգ, յետադէմ երկրներում դեռ անըմբռնելի է կամ, աւելի ուղիղն ասած, ձեռնտու չէ այդ երկրներում գոյութիւն ունեցող րեժիմի պաշտօնեաներին, ուստի այս վերջինները ամեն ջանք պէտք է գործ դնեն պահպանել հինը, որովհետև նոր պահանջները դնում են այնպիսի կրիտերիումներ, որ գոյութիւն ունեցող րէժիմի ամենաբարձր ներկայացուցիչներից սկսած մինչև ամենաստոր աստիճանաւորներն անպէտք, վնասակար, բրակ պէտք է համարվեն։

Հասկանալի է, թէ ինչու Մեծն Պետրոսի հսկայական րէֆօրմներն այնքան դայրոյթ և թշնամութիւն յարուցին իր ժամանակ. նրա մտցրած թարմ հոսանքը և եւրոպական գաղափարները հսկայական աւելի պէս սկսեցին մաքրել հին, նեխած ասիական կարգերը, անխնայ ոչնչացնելով և այդ կոյտերի մէջ բուն դրած զանազան պարազիտներին։

Հայերի մէջ էլ միթէ այլ բացատրութիւն կարող ենք տալ մեր տգէտ, անարժան, այլասերված հոգևորականութեան յարուցած սոսկալի թշնամութեան և ատելութեան դէպի Ներսէս Աշտարակեցին...

Ամեն մի երևոյթ ունի իր պատճառները. մարդկանց հասարակական կեանքի օրէնքները տարբեր չեն բնական օրէնքներից. նմանօրինակ պատճառների հետևանքը նմանօրինակ երևոյթներ են։ Միջնադարեան սխօլաստիկան սարսափում էր մարդկային ազատ մտածողութիւնից և հալածանքով ու խարոյկներով էր վախեցնում առողջ միտքը։ Միջնադարեան հոգևորականութիւնը իր իշխանութիւնը, ույժը ժողովրդի նախապաշարմունքների և տգիտութեան մէջ էր որոնում, ուստի սոսկալի միջոցներին և խաբեբայութիւններին էր դիմում, յեղաշրջելով Աւետարանի բարձր գաղափարները, տալով նրանց թիւր, չինծու բացատրութիւններ՝ սրբագործելու համար շահադիտական նպատակով կատարվող քստմնելի չարագործութիւնները։ Այսօր միթէ նոյնը չեն անում թալմուդական հոգևորականութիւնը, մահմեդական մոլեռանդ մօլլաները, շէյխերը և տգիտութեան մէջ թաւալվող մի քանի քրիստոնէական եկեղեցիների հոգևորականները։

Բայց կամայականութեան և ինքնահաւան տգիտութեան յաղթանակը միշտ ժամանակաւոր է եղել. տգիտութեան և չարագործութեան բարձրացրած թումբերը միայն կարճ ժամանակով կարող են արգելք դնել ժողովուրդների բնական զարգացման և ինքնաճանաչութեան ուժեղ հոսանքին։ Նոյն իսկ մոլեռանդ մահմեդական հոգևորականութիւնը ոչինչ չէ կարող անել զարթած ինքնաճանաչութեան, քննադատական ոգու դէմ։

Մենք միթէ ականատես չենք Անդրկովկասի մահմեդական ինտելլիգենցիայի մէջ զարթած ինքնաքննադատութեան. չենք կարդում այն գաղափարական բանակռիւը, որ մղում են դրանք, օրինակ «Новое Обозр.» լրագրում, մտրակելով իրանց հոգևորականութեան տգիտութիւնը և անբարոյականութիւնը, նրա կողմից Ղօրանի մտքերը յեղաշրջել և այլն։ Մի այդպիսի հոսանք սկզբում կարող է թոյլ լինել, բայց նա քանի գնայ կուժեղանայ...

Ուրեմն օրէնքները, կանոնադրութիւններն իրանք՝ իրանց վերցրած դեռ գրաւական չեն կարգ և կանոնի, արդարութեան, ինչպէս և զանազան կրօնների սուրբ գրքերը իրանց ամենաբարձր գաղափարներով դեռ բաւական չեն բարոյականացնելու հաւատացողներին. գործադրողից, քարոզչից, պաշտօնեայի մտաւոր բարոյական մակերևոյթից է շատ բան կախված։

L.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Էջմիածնի տպարանը, մի ամբողջ տարի անցնելուց յետոյ, լոյս է ընծայել վերջապէս այս օրերս վեհ. կաթուղիկոսի ուղևորութիւնը Երուսաղէմից—Էջմիածին։ Մեր խմբագրութեան մէջ ստացվեց մի օրինակ այդ գրքից, որ կրում է հետևեալ վերնագիրը. «Ուղևորութիւն Տ. Տ. Մկրտիչ վեհ. Կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց Երուսաղէմից—Էջմիածին»։

Այդ աշխատութիւնը, որի հեղինակ-խմբագիրն է Էջմիածնի միաբան Մեսրովբ վարդապետ Տէր-Մովսիսեանցը, կաթուղիկոսական հրաւիրակ վարդապետներից մինը, բաղկացած է 400 էջերից in octavo և պարունակում է իր մէջ թէ հրաւիրակութեան ուղևորութիւնը Էջմիածնից Երուսաղէմ և թէ վեհ. կաթուղիկոսի Երուսաղէմից Էջմիածին ճանապարհորդութիւնը, այդ ճանապարհորդութեան ընթացքում կատարված անցքերի, ներկայացած պատգամաւորութիւնների, մատուցած ուղերձների և եղած ընդունելութիւնների նկարագրութիւնը։ Այդ նկարագրութեան մի մասը ուղղակի վեր է առած «Մշակի» մէջ անցեալ տարի տպված՝ Հ. Առաքելեանի յօդուածից, ինչպէս յայտնում է այդ մասին և ինքն, գրքի հեղինակը։

Բացի դրանից գիրքը պարունակում է և կաթուղիկոսի, Երուսաղէմի Ս. Յակոբի վանքի, Էջմիածնի և օծման հանդէսի պատկերները, ինչպէս և կայսերական հաստատութեան մանիֆէստի և կաթուղիկոսի անդրանիկ կոնդակի վիմագիրները։

Չը նայելով, որ գիրքը բաւական հաստ ծաւալ ունի, բայց և այնպէս նա չէ ներկայացնում մի ամփոփ նկարագրութիւն, որովհետև, չը գիտենք ինչ պատճառով, շատ անցքեր և դէպքեր, ուղերձներ դուրս են ձգված և յիշատակված չեն նկարագրութեան մէջ։ Ուշադրութեան արժանի է և այն հանգամանքը, որ ոչ մի տեղ յիշատակութիւն չը կայ այն մասին, թէ Թիֆլիսում ներկայացան վեհ. կաթուղիկոսին հայոց մամուլի խմբագրութիւնները և Կովկասի հայոց Բարեգործական ընկերութեան խորհուրդը իր ամբողջ կազմութեամբ։ Այս պատասխանատուութիւնը անշուշտ ծանրանում է հեղինակ Մեսրովբ վարդապետի վրա, որովհետև, կարծում ենք, մի ամբողջ տարին բաւական ժամանակ էր բոլոր տեղեկութիւնները հաւաքելու համար։

Գիրքը տպագրված է Թիֆլիսեցի Եգօր Զոհրաբեանցի և ազուլեցի Մինաս Սուլխանեանցի ծախքով և այդ պատճառով մի ամբողջ առաջաբան ներբող նուիրված է նրանց իբրև մեկենասների։

Տպագրութիւնը բաւական մաքուր է։ Գրքի գինը նշանակված է 1 րուբլի։

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ

Դեկտեմբերի 16-ին

Երէկ մեր քաղաքում մի շատ հետաքրքիր և իր տեսակի մէջ բացառիկ դէպք տեղի ունեցաւ։ Ամսիս 13-ին քաղաքիս յայտնի վաճառական Կարապետ Մարութեանց իր բնակարանի փողոցի դրան ճեղքից մի անստորագիր նամակ է գտնում իր հասցէով գրած, որի բովանդակութիւնը մօտաւորապէս հետևեալն է լինում։ Նամակագիրը պահանջում է Մարութեանից, որ սա ամսիս 15-ին այս ինչ տեղը եթէ երկու հարիւր րուբլի չը ձգէ՝ տունն ու խանութը կրակ կը տայ և իրան էլ կը սպանէ։ Այլ և գրում է, որ իրանք երեք ընկեր են և իրանց այդ մտադրութիւնն անպատճառ կը կատարեն, եթէ պահանջած փողը որոշեալ ժամանակին իրանց որոշած տեղը դրված չը լինի։ Ինչ ասել կուզէ, որ Մարութեանց երկիւղի մէջ է ընկնում։ Բարեկամների հետ խորհրդակցելուց յետոյ՝ այս մասին յայտնում են գաւառապետին, դատախազի օգնականին և հաշտարար դատաւորին։

Ամսիս 15-ին, երեկոյեան, Մարութեանց, խանութից տուն գալիս, նամակագրի որոշած տեղը մի ծրար է գցում, իսկ այդ տեղի դիմացը գտնվող տան ներքնայարկում դարան են մտնում պարոնի աներորդի Կափոյեանը, քաղաքիս նոր մասի պրիստաւ Տէր Գրիգորովը և մի քանի այլ մարդիկ, որպէս զի գիտեն, թէ ով է վերցնում այդ ծրարը։ Ժամի 6-ի մօտերքում գալիս այդտեղից անցնում են երկու դեսեատսկի։ Մի փոքր ժամանակ անցնելուց յետոյ՝ կրկին վերադառնում են և որոշեալ տեղից վերցնում ծրարը ու շարունակում ճանապարհը։ Իսկոյն զարանից դուրս է գալիս Կափոյեանը և ատրճանակը ձեռքին հրամայում է նրանց կանգնել, սպառնալով սպանել նրանց, եթէ համարձակվեն փախչել։ Դեսեատսկիները կանգ են առնում. Կափոյեանը երկուսին էլ բռնում է։ Իսկոյն զարանից դուրս են գալիս և միւսները, ի թիւս որոց և պրիստաւ Տէր-Գրիգորովը. որոնք փառաւոր կերպով ականատես են լինում այս անցքին։ Դեսեատսկիները աղաչում են Կափոյեանին, որ ներէ իրանց, սակայն զուր ջանք և անօգուտ վաստակ է լինում նրանց աղաչանք-պաղատանքը։ Գաւառապետի հրամանով արձանագրութիւն են կազմում և հետևեալ օրը ուղարկում քննիչին։ Դեսեատսկիները երկուսն էլ տեղացի հայեր են, Յակոբ Ալօջեան և Վաղարշակ Ակոբեան ազգանունով։

Նման անստորագիր նամակներ դեռ անցեալ տարի մի քանի անձինք ստացել էին, սակայն ում գրած լինելը մինչև օրս էլ գաղտնիք է մնում։

Ամսիս 12-ին, երեկոյեան ժամի $7^1/_2$-ին, քաղաքային ինքնավարութեան դահլիճում նորընտիր հաւատարմատարների ժողով էր նշանակված։ Ներկայ էին 13 հաւատարմատար։ Նախագահում էր Մ. Ալիխանեանց։ Ժողովի պարապմունքի նիւթերն էին՝ որոշել քաղաքային վարչութեան պաշտօնատար անձանց ռոճկի քանակը և ընտրել քաղաքային աւագ և նրա համար երկու օգնականներ։ Գաղտնի քուէարկութեամբ որոշվեց ռոճիկների հարցն այսպէս.—աւագին՝ 1000 ր., առաջին օգնականին, որը նաև աւագի բացակայութեան ժամանակ պէտք է փոխարինէ՝ 800 ր., իսկ երկրորդ օգնականին 600 ր.։ Գաղտնի քուէարկութիւնից յետոյ՝ հաւատարմատարներից մինը առաջարկեց քաղաքային աւագի ռոճիկն աւելացնել 200 ր., որին հաւանութիւն տուին և միւսները և իրանց այդ առաջարկը պէտք է ներկայացնեն նահանգապետին ի հաստատութիւն։ Մեզ վրա շատ վատ տպաւորութիւն թողեց այս ժողովը։ Հաւատարմատարներից մի քանիսը իրանց մի անգամ արած առաջարկութիւնը ջրում էին մի երկրորդ առաջարկութեամբ։ Հաւատարմատարների այդ կերպ վարմունքը մեզ վրա այն

տպաւորութիւնը թողեց, որ իրանք էլ չը գիտեն, թէ ինչ են անում:

Գաղտնի քուէարկութեամբ միաձայն քաղաքային ւսւագ ընտրվեց նախկին քաղաքագլուխ Նիկողայոս Տէր-Գրիգորեանց. օգնականներ՝ Գր. Մոլոխեան՝ միաձայն, Բագրատ Արարաջեան 7 ձայնով, ընդդէմ 5-ի:

Ռ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, դեկտեմբերի 17-ին

«Մշակը» իր սիրալիր առաջարկութեամբ «Ագբիւր-Տարազի» մասին՝ առիթ է տուել թշնամի բանակին իրանց յատուկ սովորական եղբայրակութիւններն անել:

Գիտեն մեր մշտական ընթերցողները, որ մենք այդ հակառակ բանակի ոյժը շատ նուազ և ստոր համարելով՝ վաղուց է որ նրանց արժանացրել ենք մեր արհամարհանքին: Դրանց վերաբերեալ մեր ձեռքի տակ ունեցած փաստերից և ոչ մէկը՝ տարվայ ընթացքում չը դրինք հրապարակի վրա: փաստեր, որոնք շատ պիտի նսեմացնէին այդ բանակի հրամանատարներին: Մենք շատանում ենք նրանով, որ ժողովրդի լաւագոյն մասը զգում է այդ և ճանաչում նրանց և իրանց գործերը:

Գալով «Մշակի» այն ասածին, թէ առաջիկայ 1895 թ. «Աղբիւր-Տարազը» եթէ այնքան բաժանորդ ունենայ, որքան այս տարին, նրանք կարող են գոյութիւն չունենալ, պարտք ենք համարում յայտնել, որ մեր թերթերի գոյութիւնը ապահով է այնքան, որքան մենք ինքներս գոյութիւն ունենք: իսկ թէ հայ հասարակութեան ցանկալի է, որ տասնեակ տարիներ միմիայն մի հոգի տաժէ այն գործի համար, որի գոյութիւնն անհրաժեշտ է գտնում, այդ թողնում ենք իրան՝ հայ հասարակութեանը մտածելու:

Ներկայ 1894 թւականին «Աղբիւր-Տարազ»-ից ունեցել ենք 1107 ր. մուտք, իսկ ծախք մեր ընթերցողներից իւրաքանչիւրը թող ինքը իր իմացածին պէս հաշւէ և այդ հաշւին էլ դեռ աւելացնի 93 թւի նոյեմբեր-դեկտեմբերի ծախսերը:

Մենք սկզբունքով լրագրութիւնն ու հրատարակչական գործն էլ նոյնպէս առեւտուր ենք համարում, բայց առեւտուր խղճի խայթի հսկողութեամբ, առեւտուր արեան և գաւոն քրտնքի ցօղմամբ, աղնիւ առեւտուր մտքի, խելքի, զգացմունքի, խղճմտանքի: Իւրաքանչիւր անաչառ մարդ կը խոստովանի որ մենք այդ «առեւտուրը» տարել ենք ամենայն ազնւութեամբ և անձնուրացութեամբ: վնասը կրել ենք միշտ մենք, իսկ օգուտը հայ հասարակութիւնը:

Տիգրան Նազարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ հաղորդում են, որ շուտով Թիֆլիսի հայոց բեմի վրա կը ներկայացվի յայտնի երգիծաբան Պարոնեանի մի շատ հետաքրքիր և ծիծաղաշարժ պիէսան, որը «Պաղդասար աղբար» կամ «Ապահարզան» անունն է կրում և տպված է հեղինակի «Խիկար» ամսագրում 1886—87 թւականներին: Պիլսան բեմին յարմարեցրել են Վրոյր և Ա. Սարգարեան:

—

Թիւրքաց սուլթանի արտակարգ դեսպան Ֆուադփաշա, որ այժմ Պետերբուրգում է գտնվում, մայրաքաղաքի լրագիրների խօսքով, յետաձգել է իր գնալը մինչև եկող շաբաթ:

—

Մեր խմբագրութեան մէջ ստացվեց մի նոր գրական հանդէս «Հ օ ր ի զ օ ն» անունով: Հանդէսը լոյս է տեսել փ. Վարդազարեանցի հրատարակութեամբ:

—

Երեքշաբթի, ամսիս 20-ին, Գիւղատնտեսական ընկերութեան նիստում զեկուցումներ կարդացին վ. Լեոնէվսկի և Ա. Քալանթար: Առաջինը խօսելով կովկասեան անտառների մասին, յայտնեց այն կարծիքը, որ ցանկալի է անտառապահական օրէնքը մտցնել Կովկասում աւելի մեծ չափով, քան մինչև այժմ տեղի ունի: Ժողովը վճռեց այդ խնդիրը մանրամասն քննել առանձին յանձնաժողովի միջոցով: Պ. Քալանթարը ծանօթացրեց ժողովականներին բնագիտական ժողովների գործը կազմակերպելու համար ծրագրած կանոնադրութեան հետ և իր կողմից մի քանի նկատողութիւններ արաւ: Ժողովը որոշեց այդ զեկուցումը միւս նկատողութիւնների հետ ուղարկել Մոսկվայն յանձնաժողովին, որ պիտի քննի վերջնականապէս ծրագիրը առաջիկայ 1895 թւի յունվարի 4-ին և այնուհետև ներկայացնի ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրին հաստատելու համար:

—

Մի ռուս տիկին, Շանեավսկայա, յայտնել է ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրին, որ նա խոստանում է տասն տարվայ ընթացքում տալ տարեկան 12 հազար րուբլի կ ա ն ա ն ց բ ժ շ կ ա կ ա ն ի ն ս տ ի տ ո ւ տ ի ն: Ինչպէս յայտնի է, այդ կուրսերի հարցի քննութիւնը շուտով պէտք է սկսվի պետական խորհրդում:

—

Երեքշաբթի, ամսիս 20 ին, Թիֆլիսի արքունական թատրոնում օպերային խումբը ներկայացրեց Վէրդիի «Րիգօլէտտօ» օպերան՝ Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան օգտին: Թատրոնը կատարելապէս լի էր: «Րիգօլէտտօյի» դերը մեծ յաջողութեամբ խաղաց Մաքսակով, իսկ Ջիլդիի դերը փայլուն կերպով կատարեց տիկին Էյգէն, որն արժանացաւ հասարակութեան կողմից բուռն ծափահարութիւնների և մի թանգագին նուէրի: Ի դէպ՝ այսօր նոյն թատրոնում տրվելու է «Րօմէօ և Ջուլիէտտա» օպերան, Թիֆլիսի վարժուհիների օժանդակիչ ընկերութեան օգտին»:

—

Ինչպէս երեւում է, Ասխաբադն էլ շուտով մի ամենօրեայ ռուս թերթ կունենայ: Պետերբուրգի լրագիրները հաղորդում են, որ խնդիրք են տուել «Закаспiйское Обозрѣнiе» անունով մի ամենօրեայ լրագրի հրատարակելու համար Ասխաբադում: Այդ նոր օրգանը նուիրված կը լինի բացառապէս ռուսաց կալուածների շահերին Միջին-Ասիայում: Լրագրի հրատարակիչը կը լինի Ֆեօդօրօվ, որը մի տպարան ունի Ասխաբադում, իսկ պատասխանատու խմբագիր—Ա. Րօզդեվիչ:

—

Խոլերան դեռ շարունակվում է հարաւային Ռուսաստանում: Վերջին երկու շաբաթվայ ընթացքում Պօդոլի նահանգում հիւանդացել են 473 և մեռել 173 հոգի:

—

Լսում ենք, որ Կարա-Մուրզայի խմբի կօնցերտը լինելու է դեկտեմբերի 30-ին, Թիֆլիսի ժողովարանում:

—

Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը իր վերջին նիստում ընտրեց իր կողմից Գ. Ալիբեգեանին, Պ. Կիպիանուն և Վ. Սուլխանովին ներկայացուցիչներ՝ Ֆիլօկսերային մասնաժողովի նիստերին մասնակցելու համար:

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը կամ ծէք դիտմամբ անուշադրութեան է տալիս Հալաբար կոչված քաղաքամասը: Բաւական է, որ մարդ քանի մի փողոցներ անցնէ գիշերվայ ժամերին և անձամբ կը համոզվի, որ շատ տեղեր լապտերներ չեն վառված: Մինչև Երբ պէտք է հալաբարցիները միայն իբրև խ ո ր թ որդիք մեր քաղաքային ինքնավարութեան համար:

—

Ինչպէս յայտնի է, Ռուսաստանը վերջին տարիները շատ փոփոխութիւններ մտցրեց իր մաքսերի չափի մէջ: Այժմ մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ դիտաւորութիւն կայ առաջիկայ տարվայ սկզբին մաքսերը ենթարկել մի ընդհանուր քննութեան:

—

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ մեզ գրում են. «Ամերիկայի հայերի նախկին հովիւ Յովսէփ վարդապետ Սարաճեանը ուղարկվեց Սալմաստ իբրև առաջնորդական փոխանորդ, իսկ նորընծայ Խաչիկ աբեղայ Դօդեան ուղարկվել է Մաքու՝ Թադէոս Առաքեալի վանքի կողոպտումի գործը քննելու համար»:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Նահապետ վարդապետը կազմեց մի մասնաժողով վեց անդամներից, որոնց յանձնեց թեմական դպրոցի տնտեսական մասի կառավարելու իրաւունքը: Նոր մասնաժողովի անդամները բաղկացած են այստեղի չորս եկեղեցիների երեցփոխներից և երկու ուրիշ պարոններից՝ Խաչատրեանից և Իշխանեանից: Այդ երեցփոխներից երկուսը՝ Ղազանչեցոց և Ագուլեաց եկեղեցիների երեցփոխները ութսուն տարին լրացած ծերունիներ են, որոնք հազիւ եկեղեցի են յաճախում: Խաչատրեանցը քննիչ է, և մօտ մի ամիս է, ինչ տեղափոխվել է Շուշի և անծանօթ է դպրոցի գործերի հետ: Իշխանեանց նախկին հոգաբարձուներից մէկն է»:

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Թիֆլիսի հայ թերթերից մէկում կարդացինք մի յօդուած Կարա-Մուրզայի և նրա այստեղ տուած կօնցէրտի մասին: Յօդուածագիրը անպատկառ բառերով շօշափել է մի շարք մարդկանց պատիւը, որոնց թւում և Կարա-Մուրզային: Նա մինչև անգամ իրան թոյլ է տուել անվայել կերպով շօշափել և համերգին մասնակցողների պատիւը: Ասեցէք խնդրեմ, ինչ անուն տանք այդ խաւարի որդկերանց, որոնք, ինչպէս ամեն տեղ և ամեն ժամանակ, հակառակորդ են հանդիսանում ամեն մի լաւ գործի, նոյնը այժմ անում են և այս դէպքում, մեր ժողովրդական համերգի առիթով: Մենք չը տեսանք և չը գիտենք մի դէպք, որ դրանք մի առաջադէմ և բարի գործին աջակից լինեն: Երբ իրանց բթացած ուղեղը ոչինչ չէ արտադրում, զբաղված են միայն նրանով, որ ուրիշների արածին հակառակորդ հանդիսանան, և ամեն մի լաւ գործի վրա նայում են իրանց փողոցային տեսակէտներով: Ճշմարիտ, այդ տեսակ յօդուածագիրները և թերթերը ուրիշ ոչնչի արժանի չեն, բայց եթէ արհամարհանքի»:

—

ՑԱՐՍԿՕԷ ԿՕԼՕԴՑԻՑ մեզ գրում են. «Նորերս այստեղ էր եկել Սղնախի գործակալը՝ Թիֆլիսի տ ի ր ա ց ո ւ ա ր ա ն ի սեփական շինութեան համար (!) ժողովարարութիւն անելու: Չը նայելով քահանայի երկար յորդորներին՝ մասնակցել հանգանակութեանը, հասարակութեան մեծամասնութիւնը չընդունեց նրա առաջարկութիւնը, առարկելով, թէ անկարող են մասնակցել մի այնպիսի գործին, որը վնասակար է և աւելորդ հասարակութեան համար: Գործակալը կարողացաւ հաւաքել միայն մի քանի րուբլի: Ի դէպ. նորերս սովեալների օգտին մեր փոքրիկ հասարակութեան մէջ հաւաքվեց մօտ 120 րուբլի փող»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊԻՏԱՆ ԴՐԷՅՖՈՒՍԻ ԳՈՐԾԸ

Կապիտան Դրէյֆուսի գործը ֆրանսիական և եւրօպական ամբողջ մամուլի հետաքրքրութեան առարկայ է դարձել: Ինչպէս յայտնի է, կապիտան Դրէյֆուս գողանում էր նշանաւոր դօկումենտներ և թղթեր ֆրանսիական զինւորական մինիստրութիւնից և յանձնում էր գերմանական դեսպանատանը: Ֆրանսիացի օֆիցէրը ուրեմն մի այնպիսի յանցանք էր կատարում, որի համար բոլոր երկրների ազգերը սաստիկ պատիժների են ենթարկում յանցաւորին և որի անունը պետական դաւաճանութիւն է: Մարշալ Բազէնի դէպքից յետոյ, դա առաջին անգամն էր, որ ֆրանսիացի օֆիցէրները ստիպված էին դատել իրանց ընկերին:

Դատաստանական գործի քննութեան օրը ամենախիստ միջոցներ էին ձեռք առնված, որպէս զի դատարանի դահլիճը մտնելու ժամանակ հասարակութեան մէջ անկարգութիւններ տեղի չունենան: $12^{1}/_{2}$ ժամին դատարանի դռները բացվեցին, բայց միայն վկաների և ժուրնալիստների համար, որոնք տոմսակներ ունէին: Դրանից յետոյ միայն հասարակութեանը թոյլ տրվեց մտնել դահլիճը, այն էլ փոքր թւով, դահլիճի փոքրութեան պատճառով:

Նիստը սկսվելուց յետոյ, դատարանի նախագահ գնդապետ Մօրէլ հրամայեց ներս բերել մեղադրվողին: Դահլիճում լռութիւն տիրեց: Բոլոր հայեացքներն ուղղվեցին դէպի այն կողմը, որ կողմից Դրէյֆուս մտաւ և նստեց մեղադրվողների նստարանի վրա: Կապիտան Դրէյֆուս բարձրահասակ, շիկահեր, և տափակ դէմքով մի մարդ է:

Դատարանի կարգադրութեամբ որոշվեց քննութիւնը կատարել փակ դռներով և հասարակութիւնը ստիպվեց դուրս գալ դահլիճից: Գործի քննութիւնից յետոյ զինւորական դատարանը միաձայն դատապարտեց Դրէյֆուսին, լրտեսութեան համար, ցմահ բերդարգելութեան:

Դատավճիռը կարդալու ժամանակ Դրէյֆուս ներկայ չէր դատարանում: Նոյն օրը երեկոյեան, 7 ժամին, դատարանի բակում մի պահնակախումբ էր կանգնեցրած և Դրէյֆուսը երեք քայլ հեռու կանգնած էր նրանից: Ապա դատարանի քարտուղարը բարձրաձայն կարդաց դատավճիռը, որից յետոյ Դրէյֆուսին տարան բանտը: Բազմաթիւ ժողովուրդ կանգնած էր բանտի շինութեան առաջ: Երբ դատավճռի բովանդակութիւնը յայտնի եղաւ, ամբոխի մէջ մեծ շարժում տեղի ունեցաւ, լսվեցին «կեցցէ Ֆրանսիա, մահ դաւաճաններին» աղաղակները:

ՔՆՆԻՉ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ

Լօնդօնից Կ. Պօլսի լրագիրներին հաղորդում են, որ ռուսաց, ֆրանսիական և անգլիական հիւպատոսները Էրզրումում անձամբ Սասուն չեն գնայ, մասնակցելու Հայաստանում տեղի ունեցած դաւանութիւնների առիթով կազմված քննիչ մասնաժողովում, այլ այնտեղ դելեգատներ կուղարկեն, որոնք միայն կը հսկեն թիւրքաց յանձնաժողովի գործունէութեան վրա, բայց ամենևին չեն մասնակցի նրա աշխատանքներին, ոչ էլ յանձնաժողովի հաշիւների կազմելու մէջ մասնակցութիւն կընդունեն: Յանձնաժողովի նիստերը երևի տեղի կունենան Մուշում: Անգլիական դելեգատ նշանակվել է Մօնաստիրի բրիտանական փոխ-հիւպատոսը: Ռուսաց և ֆրանսիական դելեգատների անունները մինչև այժմ յայտնի չէին, իսկ այժմ «Daily News» լրագիրը հաղորդում է, որ ռուսաց կողմից դելեգատ է նշանակվել Էրզրումի փոխ-հիւպատոսը, իսկ Ֆրանսիայի ներկայացուցիչը կը լինի Տրապիզոնի ֆրանսիական հիւպատոսութեան թարգման Վիրէր, ազգով ֆրանսիացի:

Այդ դելեգատներին իրաւունք է տրվում հարցաքննել վկաներին և վաւերացնել իրանց ստորագրութիւններով յանձնաժողովի նիստերի արձանագրութիւնները: Քննութեան վերջնական հետևանքի մասին իւրաքանչիւր դելեգատ տեղեկութիւն պէտք է տայ իր կառավարութեանը առանձին զեկուցումով: Քննութիւնը պէտք է սահմանափակվի Սասունի շրջանով, ուր յանձնաժողովը ճանապարհ կընկնի Էրզրումից, երկու շաբաթից յետոյ:

Թիւրքաց կառավարութիւնն ևս իր կողմից համապատասխան հրահանգներ տուեց յանձնաժողովի թիւրք անդամներին և պատուիրեց նրանց նպաստել օտար դելեգատներին՝ նրանց միսիան կատարելու գործում: Դելեգատները իրաւունք ունեն ոչ միայն հարցմունքներ տալ վկաներին, բայց և քննել արձանագրութիւնները:

Թիւրքաց յանձնաժողովի կազմակերպութիւնը փոխվեց վերջին րոպէին: Աբդուլ-փաշան կրկին յետ կանչվեց և նրա տեղը դրւեցին արդարադատութեան մինիստրութեան երկու պաշտօնեաներ, որոնք այս օրերս գնում են Էրզրում, ուր արդէն գումարվել է թիւրքաց յանձնաժողովը, որը սպասում է միայն օտար դելեգատների գալուն՝ իր աշխատանքներն սկսելու համար: Թէ ինչու է յետ կանչված Աբդուլ-փաշան,—յայտնի չէ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Պարիզից հեռագրում են, որ դաւաճանութեան վերաբերեալ օրէնքը տարաձայնութիւն է ծնեցրել քաղաքացիական և զինւորական իշխանութիւնների մէջ. առաջինները պահանջում են ցմահ տաժանակիր աշխատանք, իսկ երկրորդները մահվան պատիժ:

—«Liverpool Post» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը հաստատ աղբիւրներից հաղորդում է, որ պարնէլականների և Րօզբէրիի մէջ վերջապէս համաձայնութիւն տեղի ունեցաւ, որով Ջօն Րէդմօնդ և նրա կուսակցութիւնը խոստանում են ապագայում օգնել մինիստրութեանը, որի փոխանակ կառավարութիւնը պարտաւորվում է ազատել մի քանի իրլանդացիներին, որոնք գտնվում են բանտում քաղաքական յանցանքների համար, որոնց թւում և յայտնի Դէլլին:

—Անգլիական լրագիրները հաղորդում են, որ նորերս Րօզբէրի ընդունեց մի պատգամաւորութիւն, որ եկել էր կառավարութեան ուշադրութիւնը դարձնելու այն բազմաթիւ բանւորների վրա, որոնք անգործ են: Այժմ, «Times» լրագրի խօսքերով, առաջին մինիստրը յայտնեց Կէյրգարդի բանւորական պատգամաւորին, որ կառավարութիւնը արդէն սկսել է քննել անգործ բանւորների հարցը:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՀՌՈՄ, 19 դեկտեմբերի: Այն ժամանակ, երբ Թագաւոր կայսրի գահ բարձրանալու մասին տեղեկացնում էին օտար Թագաւորներին գեներալ ադիւտանտները, պապին տեղեկացնելը յանձնարարված էր Վիէննայի դեսպան իշխան Լօբանով—Րոստովսկուն: Իշխան Լօբանով, իր քարտուղարի՝ բարօն Բուդբէրգի ուղեկցութեամբ գնաց կէսօրին հանդիսաւոր համազգեստով Վատիկան, ուր, ցերեմօնիայի համաձայն, հանդիսաւոր դիմաւորութիւն անելուց յետոյ, նրա տարան նրան մասնաւոր առանձնասենեակը. իշխանը յանձնեց պապին կայսրի նամակը. ունկնդրութիւնը շարունակվեց 35 րոպէ: Պապը ուրախութիւն յայտնեց իշխան Լօբանով-Րոստովսկուն արտակարգ դեսպան նշանակելու առիթով և ասաց կայսրի մասին մի քանի գովասանական խօսքեր: Իշխան Լօբանով-Րոստովսկուն շնորհված է Քրիստոսի շքանշանը:

ԼՕՆԴՕՆ, 19 դեկտեմբերի: Նանկինի նախկին փոխարքայ Լիու-Կունի նշանակված է ամբողջ չինական գործող զօրքի հրամանատար: Այդպիսով Լի Խուն Չանգ և պրինց Կունգ հեռացված են զօրքի հրամանատարութեան պաշտօնից:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 դեկտեմբերի: Երէկ վախճանվեց ինժեներային գլխաւոր վարչութեան գլխաւոր գեներալ Զալուտկին:

ՎԻԷՆՆԱ, 21 դեկտեմբերի: «Polit. Correspondenz» լրագիրը հաղորդում է, որ պապը դիպլօմատիկական ճանապարհով բողոք յայտնեց եկեղեցական—քաղաքական օրէնքները մտցնելու դէմ

ՓԱՐԻԶ, 21 դեկտեմբերի: «Figaro» լրագիրը հաղորդում է, որ այսօրվանից ամբողջ Ֆրանսիայում կը սկսեն բաժանել հակադիֆտէրիտային դեղը: Գեներալ Ջէրտկօվ այդ գործի համար 1000 րուբլի ուղարկեց «Figaro» լրագրի խմբագրութեան:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Դեկտեմբերի 20-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	92 ր.	90 կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	45 ր.	50 »
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	36 »	85 »
Ոսկի — — արժէ . .	7 »	42½
Մաքսային կուպօններ — . .	148 »	50 »
Արծաթ — — — . .	— »	— »
Բօրսային զեղչօնտ — . .	5 »	7%
Պետ. բանկի 5% տոմս 1 շրջանի .	— »	— »
— — — — 2-րդ .	— »	— »
— — — — 3-րդ . .	— »	— »
4% պետական րէնտա.	95⅜ »	— »
5% ոսկեայ րէնտա 1884 թ. . . .	161 »	50 »
4½ ոսկեայ փոխառութիւն. . . .	— »	— »
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	— »	— »
— — — 2-րդ —	— »	— »
— — — 3-րդ —	— »	— »
— — — 4-րդ —	— »	— »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	240 »	75 »
— — երկրորդ —	223 »	— »
Պետական երկաթուղային րէնտա.	101 »	50 »
4½ րէնտա	— »	— »
4% ներքին փոխառութեան . . .	95 »	75 »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	— »	— »
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկութ.		
Գրաւ. թղթ. — — .	193 »	75 »
4½% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	101 »	— »
4½% գրաւական թղթեր կալուած.	— »	— »
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետաղ.	151 »	50 »
— — — թղթադ. .	— »	— »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիաները.	101⅞ »	— »
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	100 »	— »
Օդէսայի — —	100 »	50 »
Թիֆլիսի — —	97 »	75 »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	99 »	— »
— — Քութայիսի — .	99 »	50 »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը անփոյթ է:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ Մ. ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների:

Դ. Գ. ՁԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի և նեարդային հ.

Կ. Դ. ՐՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխաների և կանանց հ.

Կին-բժիշկ ՏՈՒՐԲՈՎԻՉ—11—12 ժ. կանանց հ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—11—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի, մէզի և սեռական օրգանների հ.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—7—7½ ժ.

Ի. Ե. ՖՐԱՆՑԻՈՒՍ—7—7½ ականջի, կոկորդի, քթի և նեարդային հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ.: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) դ օպերացիայի համար առանձին: Հիւանդանոցումը ընդունվում են և ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝ բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ: (№ 72)

„ՓԵՍԱՅ ՈՐՍՈՂՆԵՐ“

Վէպ

Մ. ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ

Ծախվում է Թիֆլիսում կենտրօնական գրավաճառանոցում: Օտարաքաղաքացիք պէտք է գրեն այդպէս. Центральная книжная торговля.

(№ 146) 3—3

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

1) «ԷՎԷԼԻՆԱ», էտիւդ, գինն, է . . 50 կոպ:
2) «ԱՅՍՏԵՂ ԵՒ ԱՅՆՏԵՂ», . . . 10 »
3) «ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖ. ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ» . . . . 25 »
4) Նոյնը գերմաներէն լեզուով . . 25 »
5) «DIE HUNGERSNOTH IN TURKISCHE ARMENIEN». . . . . . 20 »

Վաճառվում է «Մշակի» խմբագրատանը և Թիֆլիսի գրավաճառանոցներում:

(№ 127) 9—10

ՍԵՐՄԱՅԻՆ ԴԷՊՕ ՇՈՒԼՑ

ՅԱՋՈՐԴ Մ. Ի. ՖԷԴՕՐՕՎՍԿԻ

Ֆիրման գոյութիւն ունի 1832 թւից

Մոսկվա, Սադօվայա, Կրասնիե-Վօրօտա, տուն Բաուզէրի.

Բանջարանոցային, ծաղկային և գիւղատնտեսական սերմերի լիակատար պատկերազարդ կատալօգը կը դուրս գայ 1894 թւի դեկտեմբերին: Մեր յարգելի մշտական գնողներին կատալօգը ձրի է ուղարկվում: Իսկ այն անձինք, որոնք առաջին անգամ ցանկանում են կատալօգն ստանալ, պէտք է բարեհաճեն ուղարկել չորս եօթը կոպէկանոց մարկաներ, որոնք 3 րուբլուց ոչ պակաս պատուէրի ժամանակ կը հաշվեն պատուէրի գումարի մէջ: Բոլոր սերմերը բերվում են արտասահմանից ամենալաւ արդիւնաբերողներից, և նրանց իսկութիւնը ստուգվում է խնամքով մեր Դէպօում:

(№ 126) (ամ. 2) 6—8

„ԹԱՏՐՕՆ“

Գրականական և Թատերական հանդէս

(Երկրորդ տարի)

ԲԱՑՎԱԾ Է 1895 ԹՈՒԱԿԱՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Տարեկան բաժանորդագրութիւնն է Թիֆլիսում 3 րուբլի, օտարաքաղաքացիների համար 3 րուբլի 30 կ., արտասահման 10 ֆրանկ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ընդունվում է հրատարակչի մօտ՝ Ստարօ-Ինստիտուտի փողոց № 4. Օտարաքաղաքացիք պէտք է դիմեն Тифлисъ, Александру Тарханьянъ, կամ Tiflis Aleksandr Tarkhanian.

Հրատարակիչ՝ Ալէքսանդր Թարխանեան

(№ 146) 2—3

ՌՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՍԵՄԻՆԱՐԻԱՆ աւարտած մի երիտասարդ, որ եղել է հայոց դպրոցներում ուսուցիչ, որոնում է ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ Թիֆլիսում:

Պայմանների մասին դիմել „Տարազի“ խմբագրատանը՝ Արշակ Մեհրաբեանին:

(№ 146 2—5

„ԱՂԲԻՒՐ“ և „ՏԱՐԱԶ“

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պատեհ ենք համարում մատուցանել „Աղբիւր“ և „Տարազ“ հանդէսների 1895 թ. բաժանորդներին ազգային նշանաւոր վիպասան Ծերենցի „Երկունք Թններորդ դարու“ վէպը, 468 եր., Սասունի կեանքից: Խմբագրութիւնս արդէն այդ գրքից ունի 1200 օրինակ պատրաստ, որ ձեռք է բերել տաղանդաւոր հեղինակի հրատարակչից:

Այդ նշանաւոր վէպը „Աղբիւր-Տարազի“ 1895 թ. բաժանորդը ստանում է խմբագրութիւնից ընծայ, չը վճարելով նոյն իսկ և պ ստի ծախսը: Նրանք որոնք բաժանորդ չեն „Աղբիւր-Տարազին“, կարող են գնել պատմական այս վէպը խմբագրութիւնից, կամ պ. Զ. Գրիգորեանցի կովկասեան գրավաճառանոցից, վճարելով 2 րուբլի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Յառաջաբան. Ծերենցի խարակտէրիստիկ. պատկեր: Ազգ: Ռոմանուր: Սասուն: Ժողովուրդը: Մօգական հայելի: Արծրունի իշխան մը: Ուշունեաց օրիորդը: Հաւիսիմէ տիկին: Կանգառարի ամուսինը: Ղեոնդ, Ղեոնդ: Իշխանազանց ժողովը: Խութեցի գրավարը և հայոց սպարապետը: Աշոտ Արծրունի և դաւաճանք: Վրէժ: Դատաստան: Արտանուշի վանքը: Արմանեակի բերդը: Քաան եօթ տարի: Վերջին տեսութիւն: Թորթում: Երջանիկ մարդ: Երկու չիրիմք: Ազատութիւն եղբարց գերելոց: Վասպուրականի ժողովուրդը: Անգգամ կին: Ազնիւ կին: Տուրեառ: Թափառական բարբարոս: Հին դաւաճան մը: Գեղեցիկ օր: Երկունք:

Գիրքը ներկայ դեկտեմբերի 25-ին լոյս կը տեսնի և կուղարկվի բաժանորդներին դեկտեմբերի 30 ից սկսած:

(№ 147) 1—5

ОКТРЫТА ПОДПИСКА НА 1895 ГОДЪ.

Годъ II **ХОЗЯИНЪ** Цѣна 6 р.

Журналъ сельскаго хозяйства и экономіи

Выходитъ еженедѣльно по пятницамъ, безъ предварительной цензуры, тетрадями въ 20 и болѣе страницъ текста.

СОТРУДНИКИ ЖУРНАЛА

В. А. Анзиміровъ, С. Н. Ванковъ, проф. В. Р. Вильямсъ, проф. А. И. Воейковъ, Н. В. Верещагинъ, проф. Louis Grandeau, А. К. Грель, проф. В. В. Докучаевъ, проф. Н Ю. Зографъ, П. В. Копосовъ, Ав. А. Калантаръ, проф. А. В. Клоссовскій, проф П. А. Костычевъ, В. Г. Котельниковъ, проф. П. Н. Кулешовъ, В. Д. Левинскій, проф. К. Э. Линдеманъ, Benno Martiny, М. В. Неручевъ, проф. Я. Я. Никитинскій, проф, П. П. Петровъ, проф. А. П. Павловъ, А. А. Радцигъ, И. М. Рева, проф. В. М. Рудневъ, В. Ю. Скалонъ, проф. П. Р. Слезкинъ, проф. А. В. Совѣтовъ, проф. И. А. Стебутъ, А. П. Субботинъ, проф. М. К. Турскій, А. М. Тютрюмовъ, проф. А. Ѳ. Фортунатовъ, проф. А. Н. Шишкинъ, Р. И. Шредеръ, проф. Н. П. Чирвинскій, проф. А. И. Чупровъ, М. А. Энгельгардтъ, проф. И. И. Янжулъ и друг.

ПРОГРАММА: Правительственныя распоряженія. Статьи по земледѣлію, скотоводству, огородничеству, садоводству, техническимъ производствамъ и пр. Статьи по экономіи, финансамъ и статистикѣ. Опыты и нужды хозяевъ черноземной и нечерноземной Россіи. Корреспонденціи. Телеграммы. Обзоры научно-хозяйственной литературы. Сельскохозяйственные рынки. Вопросы и отвѣты.

Годовые подписчики получаютъ 8 художественно исполненныхъ

АКВАРЕЛЕЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННАГО АЛЬБОМА

Въ журналѣ помѣщаются портреты, рисунки, чертежи и планы.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ: Цѣна за годъ 6 р., за полгода 3 руб.; разсрочка по 1 рублю въ теченіи первыхъ 6 мѣсяцевъ года

Выпускъ 1894 года сельскохозяйственнаго альбома-кормовыя растенія, высылается новымъ подписчик. на 1895 г. за 2 р. безъ пересылки.

Оставшіеся экземпляры журнала на 1894 годъ продаются по 6 рублей безъ пересылки.

ЦѢНА ОБЪЯВЛЕНІЙ: За строку петита (4 столб. на стр.) 10 к.

РЕДАКЦІЯ и КОНТОРА С.-Петербургъ, Невскій, 12.

ДЛЯ ХОЗЯЕВЪ

Подписчики журнала „Хозяинъ“, могутъ за 1 рубль помѣщать объявленія въ трехъ №№ журнала (въ размѣрѣ не болѣе 200 буквъ) въ особомъ отдѣлѣ.

Редакторъ А. П. Мертваго. Издатель И. А. Машковцевъ.

1—3

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գրականական հանդէս

ՀՕՐԻԶՕՆ

ԳԻՐՔ ԱՌԱՋԻՆ

Գինը 1 ր. դիմել Тифлисъ, Ф. Вартазарянцъ.

Ընդունվում են նիւթեր երկրորդ գրքի համար: Բոլոր աշխատակիցները վարձատրւում են ըստ համաձայնութեան:

(№ 147) 1—3

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 8-ԻՆ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԻՆԸ 20 ԿՕՊԷԿ

Թիֆլիսում վաճառվում է „Մշակի“ խմբագրատանը, նոյնպէս և Դվօրցօվայա փողոցի վրա հետևեալ խանութներում՝ Եփրեմ Ծատուրեանի լամպաների մագազինում և Տէր-Յովսէփեանի ծխախոտի խանութում:

(№ 143) 2—2

ՀԵՌԱԽՕՍ № 104 ՀԵՌԱԽՕՍ № 104

Մ. Բ. ՍԱՓԱՐԵԱՆԻ

ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

որը, բացի բազմաթիւ բարձր շքանշանների, արժանացած է նաև ներկայ 1894 թւին ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼԻ—Անտվերպէնի, և ԲԱՐՁՐ ՊԱՏԻՒՈՐ ՊԱՐԳԵՒՆԵՐԻ—Լիօնի ցուցահանդէսներում

Առաջարկում է նոր պատրաստած

ԸՆՏԻՐ ՊԱՊԻՐՕՍՆԵՐ

„Капризъ“. . . . . 25 հատը 15 կոպ.
„Рекомендаціонныя“ . . . . }
„Театральныя“. . . . . } 10 հատը 5 կոպ.
„Флора“. . . . . }
„Экономныя“ . . . . 10 հատը 3 կոպ.

Կարելի է առնել գործարանից և իսկական ծխախոտավաճառների մօտ: Ուղարկելու ծախսը գործարանի վրա է:

(№ 104) 0—31

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 21 Декабря 1894 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.